

Bütçe ve Maliye  
Politikaları Kurulu

# GELİR VERGİSİ DİLİMLERİ BİLGİ NOTU

• EYLÜL 2020

# YÖNETİCİ ÖZETİ

└ Günümüzde kamu harcamalarının büyük çoğunluğu vergi gelirleriyle finanse edilmektedir. 2020 yılında bütçe gelirleri içerisindeki payı % 85,6 seviyesindedir ve bu oran devamlı olarak artış göstermektedir.

└ 2020 yılı bütçe gelirleri cetveline göre "Gelir ve Kazanç Üzerinden Alınan Vergiler" bütçe gelirlerinin toplamı içerisinde %31 civarında bir paya sahiptir.

└ Her yıl milyonlarca lira kazanç elde eden kurumların ödediği toplam vergi, ücretli çalışanlardan alınan verginin kat kat altındadır.

└ Her yıl elde edilen gelirlerin vergilendirilmesinde uygulanacak tarife, Gelir Vergisi Kanununun 103 üncü maddesinde düzenlenmiştir. Kanun'da artan oranlı gelir vergisi tarifi benimsenmiş olup gelir miktarı arttıkça, uygulanacak vergi oranı da artmaktadır.

└ Ülkemizde bu sistemin doğru işletilmemesinden dolayı asgari ücretle çalışanlar dahi yılsonu gelmeden ikinci vergi dilimine girmekte ve yüksek vergi yükümlülüğü ile karşı karşıya kalmaktadır.

└ Çalışanların aldıkları ücretle çok hızlı bir şekilde bir üst dilime geçerek daha yüksek vergi ödemek durumunda kalmasının en önemli sebebi, gerçekte gelir vergisi dilimlerine ilişkin kazanç sınırlarının sürekli olarak yeniden değerlendirme oranının altında oranlarla güncelleniyor olmasıdır. Böylece bir üst dilime geçiş daha hızlı hale getirilmektedir.

└ Rakamlarla örneklendirecek olursak 2020 yılı gelir vergisi birinci dilimi için belirlenen kazanç değeri 22 TL'dir. 2000 yılından günümüze kadar birinci dilime ilişkin kazanç değerleri kanunda yer aldığı şekilde yeniden değerlendirme oranına göre güncellenmiş olsaydı, 2020 yılında birinci dilime girmek için aşılması gereken kazanç tutarı 50 TL'nin üzerinde olur ve ücretli vatandaşımız çok daha düşük vergi yükü ile karşı karşıya kalabilirdi.

└ Ücretli olarak çalışan vatandaşlarımız ücretlerine el sürmeden minimum %20 oranında devlete vergi ödemekte, ücretler yükseldikçe bu oran %27 seviyesine kadar yükselebilmektedir. Kurumlar vergisi oranının %20 olduğu düşünüldüğünde bu oranın ne kadar yüksek olduğu daha net görülmektedir.

└ Unutulmamalıdır ki bu durumun vatan-dışa olumsuz etkisi dilimler arasındaki adaletsizlik giderilmediği sürece katlanarak devam edecektir.

└ Tevkifat suretiyle alınan vergilerde ödenen tutar ne kadar artarsa artsın, kaynaktan alındığı için ödeyen kişi bu verginin yükünü fazla hissetmemektedir. Yani kolay toplanmasının yanında karşılaşılan tepki de az olmaktadır. Bu yüzden devamlı olarak bu tür vergilere ağırlık verilmektedir.

└ Ücretli vatandaşlarımız aleyhine ortaya çıkan bu vergi adaletsizliğinin ortadan kaldırılması için gelir vergisi kanununun 103'üncü maddesinde daha adil bir vergilendirme sağlanması için gerekli düzenlemeler yapılmalıdır.

└ Gelir vergisi dilimlerinde güncelleme yapılırken 2000 yılından bugüne kadar ücretlilerin aleyhine olarak yeniden değerlendirme oranının altında yapılan güncellemeler de hesaba katılmalı ve vatandaşın sırtına binen haksız vergi yükü bu şekilde hafifletilmelidir.



## Türkiye’de Vergi Gelirleri ve Gelir Vergisinin Vergi Gelirleri İçerisindeki Payı

Günümüzde kamu harcamalarının büyük çoğunluğu vergi gelirleriyle finanse edilmektedir. Son yıllarda artan kamu harcamalarının finansmanında, olaylı vergilere ve vergi tevkifatına ağırlık verilmektedir. Bunun en belirgin sebebi, ödeyenlerin vergi yükünü daha az hissetmeleri ve bundan dolayı vergiye daha az tepki vermeleridir.

**Tablo 1: Bütçe Gelirleri**

	<b>TOPLAM TUTAR</b>	<b>BÜTÇE GELİRLERİ İÇERİSİNDEKİ ORANI</b>
VERGİ GELİRLERİ	912.523.630.000	85,07%
TEŞEBBÜS VE MÜLKİYET GELİRLERİ	64.428.192.000	6,01%
ALINAN BAĞIŞ VE YARDIMLAR İLE ÖZEL GELİRLER	11.076.712.000	1,03%
DİĞER GELİRLER	70.115.170.000	6,54%
SERMAYE GELİRLERİ	13.600.426.000	1,27%
ALACAKLARDAN TAHSİLAT	913.863.000	0,09%
<b>TOPLAM BÜTÇE GELİRİ</b>	<b>1.072.657.993.000</b>	

\*2020 yılı Genel Bütçe Gelir Tahminleri – Bütçe Kanunu eki (B) cetveli

Bütçe gelirleri büyük oranda KDV, ÖTV, ÖİV gibi dahilde ve hariçte alınan mal ve hizmet vergileri ile gümrük vergilerinden oluşmaktadır. Önemli diğer vergi kalemi ise, gelir ve kazanç üzerinden alınan vergilerdir. 2020 yılına ait Bütçe Kanunu’nun ekinde yer alan bütçe gelirleri cetveline baktığımızda, **“Gelir ve Kazanç Üzerinden Alınan Vergiler”** bütçe gelirlerinin toplamı içerisinde %31 civarında bir paya sahiptir. Gelir vergisinin ise toplam vergi gelirlerinin %20’sini oluşturduğu görülmektedir. Kurumlar vergisi gelirleri ise neredeyse bunun yarısı kadardır. Buna ek olarak, toplanması hedeflenen gelir vergisinin çok büyük kısmı işçi ve memurlardan tevkifat (kesinti) suretiyle alınan gelir vergisinden oluşmaktadır.

**Tablo 2: 2020 Bütçesi Vergi Gelirleri X**

<b>Vergi Gelirleri</b>	<b>912.523.630.000</b>
<b>Gelir ve Kazanç Üzerinden Alınan Vergiler</b>	<b>286.494.912.000</b>
<b>Gelir Vergisi</b>	<b>187.494.302.000</b>
Beyana Dayanan Gelir Vergisi	10.595.993.000
Basit Usulde Gelir Vergisi	245.852.000
Gelir Vergisi Tevkifatı	173.462.692.000
Gelir Geçici Vergisi	3.189.765.000
<b>Kurumlar Vergisi</b>	<b>99.000.610.000</b>
Beyana Dayanan Kurumlar Vergisi	7.276.562.000
Kurumlar Vergisi Tevkifatı	719.569.000
Kurumlar Geçici Vergisi	91.004.479.000

Tablo 2'de yer alan verilere göre her yıl milyonlarca lira kazanç elde eden şirketlerin ödedikleri kurumlar vergisi, çalıştırdıkları işçilerin ödediği gelir vergisinin neredeyse yarısı kadardır. Benzer şekilde yıllık kazançları yüz binleri bazen de milyonları geçen şahıs işletmelerinin ödediği vergi de, ücretlilerden alınan verginin yanına bile yaklaşmamaktadır. Öte yandan bu şirketler beyan ederek ödedikleri: KDV, ÖTV veya ÖİV gibi vergileri sattıkları mal veya hizmetin fiyatı içerisinde nihai tüketicilere yansıtılmaktadır. Yani bu vergilerin de asıl ödeyicisi yine vatandaşın kendisidir.

## Gelir Vergisi ve Gelir Vergisi Dilimlerinin Belirlenmesine İlişkin Sorunlar

Ödeyenlerin vergi yükünü daha az hissetmeleri ve bundan dolayı vergiye daha az tepki vermeleri, dolaylı vergilerin tercih edilme sebeplerinden en önde gelenidir. Diğer önemli tercih sebebi ise, toplanmasının kolay olması ve garanti olmalarıdır. Toplum olarak KDV'yi kanıksamış, çok sık karşılaştığımız ÖTV artışlarına ise alışmış durumdayız. Örneğin insanlar alışveriş yaparken ödedikleri 1 liranın, 180 lirasının devlete ödenen KDV olduğunu, satın aldıkları eşyanın bedelinin ise 820 lira olduğunu bilmezler. Benzer durum ücret üzerinden tevkif edilen vergide de söz konusudur. İnsanların kazançlarının bir kısmı, daha ellerine bile geçmeden doğrudan devletin kasasına girmektedir. Kaldı ki çoğu insan toplam gelirin, ödenen vergi kadar azaldığını dahi bilmemektedir.

Her yıl elde edilen gelirlerin vergilendirilmesinde uygulanacak tarife, Gelir Vergisi Kanununun 103 üncü maddesinde düzenlenmiştir. Kanun'da artan oranlı gelir vergisi tarifesi benimsenmiş olup gelir miktarı arttıkça, uygulanacak vergi oranı da artmaktadır. Anayasa'mızın, 73 üncü maddesinin ilk fıkrasında "Herkes, kamu giderlerini karşılamak üzere, malî gücüne göre, vergi ödemekle yükümlüdür." ikinci fıkrasında ise, "Vergi

yükünün adaletli ve dengeli dağılımı, maliye politikasının sosyal amacıdır." denilmektedir. Adalet ve eşitlik ilkeleri, verginin her fertten ödeme gücüne göre alınmasını gerekli kılmaktadır. Yani az kazananın az, çok kazananın çok vergi alınması gerekmektedir. Artan oranlı sistem vergi adaletinin tesisi açısından öne çıkmanın yanında, mali güce göre vergileme ilkesine de hizmet etmektedir. Ancak bu sonuçların alınabilmesi için, dilim aralıklarının gelir düzeylerini kavrayabilmesi gerekmektedir. Gelir vergisi kanununun 103 üncü maddesindeki vergi oranlarına karşılık gelen matrah tutarları her yıl güncellenmekte ve bu güncelleme yapılırken Vergi Usul Kanunu'nda düzenlenen "Yeniden Değerleme Oranı" dikkate alınmaktadır. Raporun ekinde yer alan tabloda yıllar itibarıyla uygulanan gelir vergisi oranları ve bunlara karşılık gelen gelir tutarları aktarılmıştır.

Ek Tablo 1 bize özellikle ilk iki vergi dilim arasındaki farkın çok düşük tutulduğunu ve ücretliler için farklılaştırmanın üçüncü gelir düzeyinden itibaren yapıldığını göstermektedir. Aktarılan bu rakamlarla, asgari ücretle çalışan işçiler dahi yılsonu gelmeden ikinci vergi dilimine girmektedir. Asgari ücretin biraz üzerinde dört veya beş bin lira maaş alan bir işçi veya memur yılın büyük kısmında milyonlarca lira kar eden şirketlerle veya holdinglerle aynı oranda (%20)<sup>1</sup> vergi vermektedir. Hatta ücret tutarı biraz daha arttığı zaman uygulanacak vergi oranı %27'yi dahi bulabilmektedir. Açık bir şekilde aktaracak olursak, tek maaşla çalışan bir işçi gelirine daha elini bile sürmeden minimum %20'sini devlete vergi olarak vermektedir. Öte yandan vatandaş, bununla kurtulabilmiş değildir. Gelir vergisinden arta kalan ve eline geçen kısımdan, faturalarını ödediğinde veya market alışverişi yaptığında da devlete önemli oranlarda vergi ödemektedir.

Çalışanların aldıkları ücretle çok hızlı bir şekilde bir üst dilime geçerek daha yüksek vergi ödemek durumunda kalmasının en önemli sebebi, gerçekte gelir vergisi dilimlerine ilişkin kazanç sınırlarının sürekli olarak yeniden değerlendirme oranının altında oranlarla güncelleniyor olmasıdır. Bu sebeple vatandaşın gelir düzeyi artarken vergi dilimleri düşük tu-

<sup>1</sup> 2018, 2019 ve 2020 yılları için kurumlar vergisi oranı %22 uygulanmaktadır.

tulmakta, böylece bir üst dilime geçiş daha da hızlı hale getirilmektedir. Netice olarak vatandaşın ödediği gelir vergisi sürekli olarak artırılmış olmaktadır. Rakamlarla örneklen- direcek olursak 2020 yılı gelir vergisi birinci dilimi için belirlenen kazanç değeri 22 TL'dir. 2000 yılından günümüze kadar birinci dilime ilişkin kazanç değerleri kanunda yer aldığı şekilde yeniden değerlendirilme oranına göre güncellenmiş olsaydı, 2020 yılında birinci dilime girmek için aşılması gereken kazanç değeri 50 TL'nin üzerinde olur ve ücretli vatandaşımız çok daha düşük vergi yükü ile karşı karşıya kalabilirdi. Unutulmamalıdır ki ücretli vatandaşlarımızın aleyhine olan bu durumun vatandaşa olumsuz etkisi dilimler arasındaki adaletsizlik giderilmediği sürece katlanarak devam edecektir. Bu adaletsiz dağılım dar gelirli vatandaşlar üzerinde, her zaman artarak devam eden önemli miktarlarda vergi yükü oluşmasına sebep olacaktır.

Ülkemizde ücretli çalışanların büyük çoğunluğu yıllık toplamda düşük düzeylerde gelir elde etmektedir. Yani bunlar daha çok bir veya ikinci dilimin kapsamına girmektedir. Aylık dört, beş bin lira maaş alan bir ücretli daha yıl ortasında bir üst dilime geçiyorsa burada adil bir vergilendirmeden söz etmek mümkün değildir. Kaldı ki yüksek gelir düzeylerinin vergilendirildiği, daha üst dilimlere bakıldığında, burada oran aralıklarının gayet makul seviyelerde tutulduğu görülecektir. Örneğin üçüncü dilimden dördüncü dilime geçerken (600.000-180.000) 420 TL gibi bir gelir artışı gerekmektedir.

# ÖNERİLER

└ Ücretli vatandaşlarımız aleyhine ortaya çıkan bu vergi sömürüsünün ortadan kaldırılması için gelir vergisi kanununun 103'üncü maddesinde daha adil bir vergilendirme sağlaması için gerekli düzenlemelerin yapılması gerekmektedir.

└ Dolaylı vergilerin çok yoğun olduğu ve insanlarımızın her bir alışverişlerinde büyük oranda dolaylı vergi yükü ile karşı karşıya kaldığı ülkemizde, ücretlilerin bir de gelir vergisi ile ezilmemesi için her yıl tüketici fiyatları endeksi baz alınarak yeniden değerlendirme oranında güncellenmesi ve özellikle ilk iki dilimin daha yüksek kazanç seviyelerine çekilmesi zorunluluktur.

└ Gelir vergisi dilimlerinde güncelleme yapılırken 2000 yılından bugüne kadar ücretlilerin aleyhine olarak yeniden değerlendirme oranının altında yapılan güncellemeler de hesaba katılmalı ve vatandaşın sırtına binen haksız vergi yükü hafifletilmelidir.

	2013	2016	2017	2018	2019	2020
15%	10.700 TL'ye kadar	12.600 TL'ye kadar	13.000 TL'ye kadar	14.800 TL'ye kadar	18.000 TL'ye kadar	22.000 TL'ye kadar
20%	26.000 TL'nin 10.700 TL'si için 1.605 TL, fazlası	30.000 TL'nin 12.600 TL'si için 1.890 TL, fazlası	30.000 TL'nin 13.000 TL'si için 1.950 TL, fazlası	34.000 TL'nin 14.800 TL'si için 2.220 TL, fazlası	40.000 TL'nin 18.000 TL'si için 2.700 TL, fazlası	49.000 TL'nin 22.000 TL'si için 3.300 TL, fazlası
27%	60 TL'nin 26.000 TL'si için 4.665 TL (ücret gelirlerinde 94.000 TL'nin 26.000 TL'si için 4.665 TL), fazlası	69.000 TL'nin 30.000 TL'si için 5.370 TL, (ücret gelirlerinde 110.000 TL'nin 30.000 TL'si için 5.370 TL), fazlası	70.000 TL'nin 30.000 TL'si için 5.350 TL, (ücret gelirlerinde 110.000 TL'nin 30.000 TL'si için 5.350 TL), fazlası	80.000 TL'nin 34.000 TL'si için 6.060 TL, (ücret gelirlerinde 120 TL'nin 34.000 TL'si için 6.060 TL), fazlası	98.000 TL'nin 40.000 TL'si için 7.100 TL (ücret gelirlerinde 148.000 TL'nin 40.000 TL'si için 7.100 TL), fazlası	120.000 TL'nin 49.000 TL'si için 8.700 TL (ücret gelirlerinde 180.000 TL'nin 49.000 TL'si için 8.700 TL), fazlası
35%	60.000 TL'den fazlasının 60.000 TL'si için 13.845 TL (ücret gelirlerinde 94.000 TL'den fazlasının 94.000 TL'si için 23.025 TL), fazlası	69.000 TL'den fazlasının 69.000 TL'si için 15.900 TL, (ücret gelirlerinde 110.000 TL'den fazlasının 110.000 TL'si için 26.970 TL), fazlası	70.000 TL'den fazlasının 70.000 TL'si için 16.150 TL, (ücret gelirlerinde 110.000 TL'den fazlasının 110.000 TL'si için 26.950 TL), fazlası	80.000 TL'den fazlasının 80.000 TL'si için 18.480 TL, (ücret gelirlerinde 120.000 TL'den fazlasının 120.000 TL'si için 29.280 TL), fazlası	500.000 TL'nin 98.000 TL'si için 22.760 TL (ücret gelirlerinde 500.000 TL'nin 148.000 TL'si için 36.260 TL), fazlası	600.000 TL'nin 120.000 TL'si için 27.870 TL (ücret gelirlerinde 600.000 TL'nin 180.000 TL'si için 44.070 TL), fazlası
40%					500.000 TL'den fazlasının 500.000 TL'si için 163.460 TL (ücret gelirlerinde 500.000 TL'den fazlasının 500.000 TL'si için 159.460 TL), fazlası	600.000 TL'den fazlasının 600.000 TL'si için 195.870 TL, (ücret gelirlerinde 600.000 TL'den fazlasının 600.000 TL'si için 191.070 TL), fazlası

Ek Tablo 1